

Posudek bakalářské práce Heleny Čechurové:

Sport jako strategie zvládání stigmatu u jedinců s tělesným postižením

Při setkání s handicapovaným člověkem se vtírá nekonečně mnoho otázek, od těch základních praktického a technického charakteru až po ty složitější a tajemnější, například kde ten člověk hledá naději a smysl života. Každé tážení vyžaduje odpověď, a když se odpovědi nedostává, vytváří si ji tážající z kusých informací sám. Výsledek pak může mít podobu stigmatu: tážající se jedinec nebo i celé okolí od zainteresovaných sousedů po nahodilé kolemjdoucí si vytváří vlastní porozumění jinakosti, jíž se handicapovaný člověk liší od tzv. normálních lidí. Stigma je označení znaky a vlastnostmi vázícími se k handicapu a toto stigma se v očích tážajících stane pevnou a nezvratnou součástí člověka s handicapem. Jeho přirozenost je tímto stigmatem zastíněna, stigma vládne nad všemi soudy a ovlivňuje mezilidské vztahy. Stigmatizace je tedy něco, co stigmatizovaného člověka neoprávněně zjednodušuje, redukuje na soubor znaků, tím ho odsuzuje do nežádoucí kategorie, odnímá mu osobitost, zkresluje identitu. Stigmatizaci jako nežádoucímu jevu se stigmatizovaný člověk přirozeně potřebuje bránit a stigma ze sebe setřást.

Tento jev zkoumal americký sociolog Erving Goffman a napsal o tom kdysi populární knihu s názvem Stigma. Také autorka se nechala touto knihou inspirovat, když si za cíl předkládané bakalářské diplomové práce stanovila zjistit, jestli může být sport prostředkem pro handicapovaného člověka k tomu, aby se stigmatizace zbavil.

Práce je uspořádána, jak bývá zvykem, do dvou oddílů, teoretického a praktického. V teoretické části se hlavním tématem stalo právě stigma nejprve v té klasické Goffmanově verzi, kterou ale autorka hodnotí jako už zastaralou. Proto přidává její kritiku autorů B. G. Linka a J. C. Phelana, jejichž pojetí stigmatizace je modernější v tom smyslu, že zohledňují společenskou významnost stigmatu, tedy závislost na citlivosti společnosti na určitá stigmata. (Nikoliv jen statický pojem stigma, ale proměnlivý komplex stigmatizace.) Přes další nosné téma, jímž je pojednání o handicapu, práce dále směřuje k sportovním aktivitám a jejich vlivu na život handicapovaných lidí. Následuje důkladné představení metody výzkumné části a nakonec samotný výzkum, který vznikl na základě rozhovorů doplněných zúčastněným pozorováním se třemi mladými fyzicky handicapovanými lidmi, pro něž se po úrazu stalo sportování životní náplní, a který pak podrobila kvalitativní analýze.

Hodnocení: Práci jsem přečetla jedním dechem, neboť mne zaujala. To je velmi důležitý a nepominutelný znak, který dosvědčuje, že autorka měla čtenáři co říct, a dokázala to říct poutavě. To samo o sobě je velká hodnota. A také řešeršní dovednost a práce s literaturou je na velmi dobré úrovni. Chtěla bych ale podotknout jednu věc. Zdá se mně, že není dostatečně provázán ústřední motiv teoretické části s praktickou částí, s výzkumem. Téma stigmatizace, které je tak zásadní pro teoretické zpracování, se v rozhovorech vytrácí, vlastně se ani nevyskytuje. A pokud vyskytuje, tak je tam trochu násilně zařazeno. Odpovědi respondentů přinášejí zkušenost se sportovní aktivitou, která jim usnadňuje bojovat o sociální postavení, o identitu, o soběstačnost, o fyzickou zdatnost, a pomáhá hledat novou cestu životem. Ale to se

stigmatizací nijak nesouvisí. Stigma je z definice diskreditující, a z definice je to jev, který vzniká na obou stranách společenské interakce, tzn., že vnější svět určitou specifickou vlastnost hodnotí jako stigma, a stigmatizovaný jedinec ji je jako takovou nucen přijmout. To se ale o těchto respondentech nedá říct. V interview vůbec není patrný nějaký nápor ze strany společnosti. Respondenti jsou nepodřízení lidé, silní, moudří a sportem utužení, svůj úděl nechápou jako ublížení ze strany zlého světa, ani jako svou vinu, ani jako něco, za co by se měli stydět. Vina a stud mohou evokovat stigma, a taktéž handicap může být prožíván jako stigma, ale jen když ho jedinec jako stigma cítí. Proto v žádném případě nelze říct, že tělesné postižení je ekvivalentem stigmatu (jak je to hned na první straně a pak dále na str. 5 - 7). Goffman problém zpracovává z pozice sociologa, a proto jeho kniha neumožňuje zachytit niterné prožívání jednotlivce, které se vzpírá tomu, být zařazen mezi stigmatizované. V rozhovorech s respondenty této práce se jeví stigmatizace jako podružný problém, nikdo respondentům nic nepřisuzuje, oni by si to ani nenechali. Proto se mně zdá, že respondenti neřeší stigmatizaci, ale prostě usilují o zvládání života s těžkým poraněním a sílu hledají ve sportu.

Našla jsem asi 60 chyb interpunkčních: čárka většinou chybí v souvětí s větou vedlejší vloženou, která musí být čárkou oddělena jak na začátku, tak na konci (Zkušenosti, které jsou považovány za nejhodnotnější jsou takové...). Kromě toho považuji také úpravu přímé řeči ve výpovědích za důležitou, třebaže má být z „vědeckého důvodu“ zachována přirozenost a autentičnost hovorové řeči se všemi vedlejšími efekty. Hovorová řeč ale neznamená, že gramatické, tvaroslovné a interpunkční chyby jsou v ní oprávněné. Přimlouvala bych se i za určitou editaci té přirozenosti, protože nadužívání plevelných slov a citoslovcí spíše výpověď znejasňují, než objasňují, a navíc ji ani nijak nezdobí.

Práci hodnotím jako zdařenou a kvůli uvedeným výhradám navrhuji známku **dvě**.